

MOT
LYSERE
TIDER

April 1981
Nr. 4 - 30. årgang
Løssalg kr. 5,-

NORGE «I SOLKORSETS TEGN»

I MÅNEDENS NUMMER STÅR «FOLK OG LAND» «I SOLKORSETS TEGN», FRA AVISER NORGE RUNDT BRINGER VI KOMMENTARER TIL SERIEN, ALDRI TIDLIGERE HAR EN FJERNSYNSSERIE VÆRT OMFATTET MED SOM BLE AVSLUTTET MED ÉT «PÅ SPARKET»-PROGRAM. STØRRE INTERESSE.

Makaber mobbing

I kjølvannet av de meningsløse ungdomsmord på Hadeland driver aviser, radio og TV en ny mobbing av folk som var medlemmer av Nasjonal Samling.

Man må mange år tilbake i tid om en skal finne sidestykke. Nytt i den pågående mobbing er det at de som stod i NS frem til krigen, også er trukket inn. Det er ikke lenger bare dårlig presseskikk. Denne gang må en også spørre hvor det er blitt av almindelige folkeskikk.

Det synes svært maktpåliggende for aviser, radio og TV å innbille seg selv og andre at det er en direkte sammenheng mellom Hadelandsmordene og med-

lemskap i NS.

Massemedia har nok — om sider og med skuffelse — omtalt politiets melding om at man i Hadelandsmordene har for seg en ungdomsgjeng med unormal interesse for våpen og med en total og uforstående mangel på motforestillinger. Tross dette, mobbingen av NS-folk fortsetter.

Det vil sprengte rammen for et avisinnlegg å påvise alle overtramp, men noen eksempler i fleng trekkes frem.

Aftenpostens medarbeider spør den 24.2. 1981 forskeren Bernt Hagtvædt om det «noensinne hendte at nazistisk virksomhet i

(Forts. side 7)

«I Solkorsets tegn»:

Kirken støttet Nasjonal Samling og flere prester sluttet seg til partiet i tredve-årene

Av DAG MARKUS

Det ble stor ståhei i Kristelig Folkeparti etter at historikeren H. F. Dahl tillot seg å gjøre en sammenligning mellom Kristelig Folkeparti og Nasjonal Samling i tidligere år. Var der virkelig en likhet? Jo, en viss.

Begge partier var nasjonale og folkelige og med kristendom på sitt program. I synet på abortsaken, f.eks. som jo er så maktpåliggende for Kristelig Folkeparti, har det utvilsomt mange sympatisører blant tidligere NS. I «Vårt Land» (27.2.-81) uttaler Kristelig Folkepartis formann Kåre Kristiansen: «Jeg vil ikke uten videre fastslå at de som gikk inn i Nasjonal Samling, ikke hadde kommet til vårt parti idag». Det er nettopp dette og sikkert mange tidligere NS, har gjort. Kristendommens sak i vårt folk har vært avgjørende for dem, nå som dengang NS ble stiftet. Derfor var det naturlig også for undertegnede å stemme på Kristelig Folkeparti etter krigen, dessuten ved en anledning på Senterpartiet, som jo

også har sterke nasjonale tradisjoner.

Programposten «Kristendommens grunnverdier vernes», som aldri har vært fjernet fra NS' program, virket tiltalende på mange bekjennende kristne. Derfor var det også at flere prester sluttet seg til NS, blant dem den kjente og skattede taler garnisonsprest Kjeld Stub. En rekke av Oxfordbevegelsens folk og medlemmer av Norges Lutherlag og Norges kirkelige Landslag kom også til å støtte NS.

«Det dreide seg gjerne om personer som politisk sto for et utpreget nasjonal-konservativt grunnsyn, som var antikommunist, og som delte den utbredte misnøyen med demokratiet. Man ønsket en sterk stat som kunne stoppe det moralske forfall. I slike kretser gjorde det seg gjeldende en sterk kritikk av Versailles-freden og Weimar-republikken». (Fra skriftet «Kirkens Grunn», 1974.)

Dag Markus

En kløvn

Torsdag aften, da vi satt plikt-skyldigst foran fjernsynsskjermen for å følge debatten om «I Solkorsets tegn», syntes vi alvorlig synd på Olav Øverland og de andre NRK-medarbeiderne. Et forsøk på å skape en seriøs debatt, ble totalt spolert av inviterter Harald Ofstad. Hvis vi ikke hadde kjent personen av utseende og visst at han innehar et professorat, ville vi jo ha trodd at programledelsen hadde tabbet. En danske, islending eller svenske som tilfeldigvis så programmet, måtte tro at NRK akter å være morsom ved å sette en kløvn opp mot frontkjemperen, underdirektør Eivind Saxlund.

Hvis noen er i stand til å skape grobunn for ny-nazisme i vårt land, må det være professor Ofstad.

NRK tok vel på ny litt vel mange fasetter opp til diskusjon i «På sparket». Men adskillig interessant, kom frem. Vi heftet oss i Haagen Ringnes' rolige beklagelse over at den gjenlevende del av lederskiktet i NS ikke ville være med i programmene. Hensyn til familie, barn og andre etterkommere følte de som en hindring. Men Eivind Saxlund var representativ. Han tegnet så langt han fikk komme til orde, et bilde av NS og NS-medlemmene. Riktignok gav nok Harald Ofstad ham for stor anledning til skjønmmaling. Allikevel gjorde Saxlund det ganske klart for seerne hva NS ideologisk var. Vi ønsket en planøkonomi, sa underdirektøren — en sosialistisk ordning.

Vidkun Quisling uttalte under den såkalte statsakt på Akershus Slott 1. februar 1942:

«Nasjonal Samlings hele virksomhet, likesom all min politiske tanke gjennom snart 25 år, har gått ut på dette:

— Å overvinne liberalismen og bolsjevismen i Norge med en nasjonalsosialistisk nyordning i nordisk ånd; forbund mellom de germanske folk og enighet i Europa; germansk-europeisk samarbeide om opprydning og nyordning i det russiske rom.»

I NS prinsipp-program het det bl.a.:

«Bankvesenet omordnes i pakt med tidens krav og sentraliseres.»

(Forts. side 7)

Ikke sendt

— Programmet om NS burde ikke vært sendt.

(Olav Brunvand, medlem av Kringkastingrådet, til Hamar Arbeiderblad, 20.3.)

Skrudde av

— Jeg så litt av det første programmet i serien, men ble sint og skrudde av TV-apparatet. Uka etterpå tenkte jeg at jeg skulle se på, men jeg ble ganske snart like arg som første gang. Siden har jeg unngått «I Solkorsets tegn» som virker som en rettferdiggjøring av NS-folkene.

(Reidar Morset, motstandsmann, til Vårt Land, 20.3.)

England provoserte

— Vi NS-medlemmer var ikke nazister. Nazisme er et tysk begrep. Vi i Norge var bare medlemmer av Nasjonal Samling. Min holdning var og er fremdeles at det var England og Frankrike som provoserte tyskerne til å innta Norge.

Det kommer ikke godt nok fram hvor jævlige folk var mot oss.

Jeg gjorde ingenting galt. (Vera Grønlund til Arbeiderbladets åpne linje.)

Angrer ikke

— Jeg tror ingen av oss angret. Bortsett fra forfatteren Asbjørn Elden, kjenner jeg ikke til noen som har tatt noe oppgjør med sin fortid.

(Anonym fremtredende NS-mann til VG, 21.3.)

Ytringsfrihet

— Det er godt at denne serien har blitt sendt. Tidligere NS-folk, som har kjent seg utenfor samfunnet, skal ha den fulle ytringsfrihet.

Derimot gir ikke serien et mangesidig og fullstendig bilde av det som skjedde. Men det skulle den heller ikke gjøre.

(Okkupasjonshistoriker professor Magne Skodvin til Vårt Land, 20.3.)

Misforståelse

— Er det en misforståelse at jeg har fått krigsmedaljen og deltagemedaljen? Etter det som fremgikk, var det nazistene som skulle ha medaljene — og det er bittert når jeg tenker på hva jeg og mange med meg opplevde under krigen.

(Krigsseiler Øivind Johnsen, Drammen, til Fremtiden, 21.3)

For mye sol

— Mitt inntrykk er at det ble for mye sol og for lite kors.

(Einar Andreassen til Rogalands Avis, 20.3)

Hån

— Framstillingen av nazistene som søte og yndige engler er en hån mot det norske folk.

(H. Folkestad Børke til Arbeiderbladets åpne telefonlinje, 20.3.)

Streif av sol

— ... en velbalansert serie, der alle som deltar får ytre seg fritt, uten derved harde utfall hverken mot den ene eller annen part.

Etter 35 års undertrykkelse i massemedia er vi glade for det minste streif av sol.

(Julie Klüwer, tidl. NS-medl.)

Til å spy av

— Programserien «I solkorsets tegn» har vært til å spy av.

(Storingsrepresentant Osmund Faremo (A), selv torturert og dødsdømt under krigen.)

Forherdet

— Med et par unntak var det knapt spor av anger i intervjuobjektene sinn. De var åpenbart like forherdet som den gang. De har intet lært.

(Nordlands Framtid, (A), 19.3)

Forfalskning

— Det vi så torsdag aften, er direkte historieforfalskning.

(Per Røed, tidligere Sentralledelsen* Milorg, i innlegg i Aftenposten, 21.3.)

«*J Solkozsets tegn*»:

Hvorfor ikke en TV-serie om samfunnspartiet og Dybwad Brochmann?

Vi er så langt fra «på linje» med alt hva Samfunnspartiets lange arm, «Samfunnsliv», skriver.

Nasjonal Samling sto da også for en politikk som var realistisk og jordnær, og så helt annerledes enn Dybwad Brochmanns åndsbevegelse.

Likevel vil vi anbefale våre lesere å ta en titt på Anders Ryste's gamle blad, som i alle år har vært kjemisk fri mistenkeliggjørelser av andres meninger. (Adresse: 6150 Ørsta.)

Haagen Ringnes har i 5 år studert Nasjonal Samlings historie. I fjernsynet får vi nu en repetisjon. Den skal være dempet og saklig, melder programlederne. Uttrykket landssvikere blir ikke benyttet som navn på de ulykkelige og dømte NS-folkene. De kalles bare NS-folk. For vår del i Samfunnsliv har vi tatt skarp avstand fra benevnelsen landssvikere. Ordet er hentet fra Churchills blodige verdenshistorie og importert tollfritt til bruk under rettssvikoppjøret. Det har tjent som effektivt beskyldningsmiddel mot NS-folkene for å overdekke det bedrøvelige faktum at det var de lovlig valgte styresmakter som svek sitt land og stakk av til England og lot et avvæpnet og hårtatt folk falle i «fiendens» hender.

Vi sa heller ikke at Quisling var landssviker. Vi sa han var en ulykkesfugl med drømmeriske syner og fantasier. Vi tror dette er dekkende. NS fikk ingen valg-suksess. De fikk ingen representasjon på Stortinget overhodet. Samfunnspartiet derimot fikk mandat fra Bergen i 1933 (B. Dybwad Brochmann). I 1936 gikk vårt parti opp til 54 000 stemmer, men fikk bare innvalgt ett mandat (Sig. Jacobsen — Smeden fra Bleik). Det skyldtes valgordningen. NS ble fullstendig forbigått av Samfunnspartiet.

KAN DE HJELPE?

Tidligere frontkjemper, uføretrykdet, søker hus, helst på bondegård nær Oslo. Villig til forefallende arbeide. Er vant med å stelle dyr.

Bill. mrk. «HÅP»

BEKJENTSKAP

MANN 37 år, 197 cm. høy, søker bekjentskap med sympatisk, nasjonalsinnet kvinne mellom 25—37 år. Du kan også være skilt, men ingen betingelse. Trives i skog og mark, røker ikke.

Bill. mrk. «Alvorlig ment»

Dette var mer enn Quisling kunne tale. Dybwad Brochmann med sitt dekapitaliseringsprogram ble ikke lenger perona grata hos NS-folka. Det er riktig som kulturredaktøren i Dagbladet — Hans Fredrik Dahl sier i programmet på fjernsynet: Det som til å begynne med kaltes et parti endte som en sekt. Militante midler etter mønster fra primitive middelhavsland ble søkt benyttet i norsk politisk kamp. Ikke minst dette gjorde sitt til at Quisling som fremgangsrik politiker allerede før krigsutbruddet var vraket av det norske folk.

Da krigen kom, var spørsmålet: Hadde Quisling kunnet skaffe seg tillit ute? Var han høyt anskrevet hos de tyske nazistene? Det er fortjenstfullt av Ringnes å få frem på skjermen hva storadmiral Ræder har sagt og skrevet. Det ble satt spørsmålsteget ved Quisling også blant dem som var og ble hans tyske trofeller. Akkurat dette var og er et springende punkt ved dommen over ham. Var han en som hadde mistet politisk tillit både her hjemme og blant de som ble okkupanter, så har historien vært for snar til å felle ham. Da var han en ulykkesfugl — en som mente om seg selv at han skulle spille en historisk rolle, mens sannheten var at han bare hadde betydning så langt og så lenge tyskerne kunne ta til takke med ham, men så ikke lenger. Tyske spioner hadde allerede i god tid før 9. april kartlagt alt hva som fantes av militærforlegninger og militære installasjoner i Norge. Alt dette var skjedd lenge før Quislings kontakt med storadmiralen i København. Som fislet ut om graderte norske forhold overfor fienden har han neppe hatt den betydning som hittil er tillagt ham. Norge var uten ethvert overvåkningspoliti den gang iflg. Bjørn Bjørnsen.

Den som har fulgt med i bladet Folk og Land, hvor så mange av de forfulgte og dømte NS-folka har hatt et pustehull, har klart kunnet legge merke til at de ikke har vært ute etter annet enn å få bort stempelet om bevisst uhederlighet overfor sine landsmenn under krigen. De har ikke bedt om hverken nåde eller oppreisning, men som de sa så mang en gang i rettssalene: Vi trodde at krigen var slutt mel-

lom Norge og Tyskland 10. juni 1940. Vi var i god tro! Elverumsfullmakten — som har stått sentralt i diskusjonen om landssvik ble til i London og ikke på Elverum. Avdøde Stortingsmann Sig. Jakobsen, representant for Samfunnspartiet og som var tilstede på møtet på Elverum, var helt uvitende om at noen slik fullmakt var gitt der. Det forhindrer ikke at denne fiktive fullmakten hele tiden er blitt brukt som heftedokument for beskyldningen mot NS som en flokk svikere.

I Samfunnsliv har vi tatt NS-folka i forsvar. Jeg har personlig lest igjennom bunker av takkebrev fra ofrene for Rettsoppjøret, takkebrev fordi vi stort sett var den eneste avis som vågde å ha et godt ord om dem når hatsbølgene — oppisket av norsk presse og kringkasting, vel understøttet av lederne for våre største politiske partier, som på det viset fikk skjule sitt eget svik veltet imot dem. Vi så på dem som ulykkesfugler, ikke som kjeltringer, ulykkesfugler i et uhyggelig, storpolitisk spill utløst av en verdensøkonomisk storfallitt politikerne ikke mestret. Slik har også stillingen i verden dessverre bygget seg opp igjen i dag. Politikernes vedvarende blindhet forneker seg ikke. Hvor er de nye ulykkesfugler som igjen kommer til å forårsake et nytt blodbad.

Ingen av dem velger Nyorienteringens vei, slik B. Dybwad Brochmann ville med sitt parti? Skape fred mellom menneskene! NS-folka lot vår bevegelse i fred under okkupasjonen.

Fremskutte tyskere forstod B. Dybwad Brochmanns tale i NRK og vårt orhold til Quisling. De så det sannsynligvis selv på samme måten. Quisling måtte finne seg i å være tjener for Terboven, krigsårene til ende. Som takk for hans urolighet over forholdet, skal han visstnok være lovet en annen rolle dersom Tyskland vant krigen. De visste bare så altfor vel at fremtiden kunne bare fantaster drømme om. Europas byer i brand gav ikke stor anledning til slike tanker. Vårt parti, Samfunnspartiet, opphørte 9. april 1940. Vi deltok ikke i valg siden og gjør det heller ikke i dag. I strid med Brochmanns ønske forsøkte Peter Hoff med valg for dette partiet i 1949.

Det er vanskelig å drive en ærlig og sannhetskjærlig avis i dag, og vi gir redaktøren honnør for at han ikke har latt seg lede til å vulgarisere sine spalter, med tanke på utbredelsen. Fortsatt er «Samfunnsliv» et organ som følger paragraf 100, og håndhever retten til å si sin mening.

Nedenstående artikkel er hentet fra Dybwad Brochmanns «talerør», og om vi ikke heller her er enig i alt som skrives, er det mange sannhetskorn.

Valgordningen var igjen til hinder for å komme inn på Tinget med mandat. Men et Samfunnsparti under Dybwad Brochmanns ledelse var ikke dette.

Imidlertid, Samfunnspartiet var Nasjonal Samlings kontrart. Det var ingen grunn til å legge oss for hat fordi om vi hadde framgang. Vi var ikke maktparti. Partiet hadde bare den klart uttalte forutsetning å skaffe en talsmann plass på Tinget for en ny åndsbevegelse. Vårt program gikk ut på å vise en farbar vei ut av partikrangelen, arbeidsledighetstilstandene, pris- og gjeldsforholdene, statsentralismen og det kulturnederlag med verdenskrig til følge som fikk sin fullførelse i 40/45 og som dessverre nu igjen spørker mellom landene. Samfunnspartiet var intet parti i vanlig forstand, men en etikett på en ny livsorientering — en livsorientering som ikke bygger på makt, penger eller autoritet, men på Jesu Kristi lære om menneskesamfunnet. Hvorfor da bære nag til oss? Likevel, urettferdigheter har tatt overhånd også overfor oss i etterkrigstidens makt demokrati.

Forfølgelsen, fengslingen og dommen over Dybwad Brochmann vil bli stående igjen i historien som dommen over en mann som fikk landssvikdom og tillitstap fordi han så rett, og fordi han fulgte paragraf 100 i grunnloven om retten til å si sin mening. Hva sier så Haagen Ringnes om slikt, og hva vil han si om at Dybwad Brochmanns organ Samfunnsliv ble boikottet av Norsk Typografforbund inspirert av arbeidernes Tranmæl. Var det rettferdighet eller hevnt? Hvorfor er ikke disse forhold tatt opp i TV/NRK?

Det står ikke til å nekte at minoriteter i landet vårt har vært forfulgt og uthengt. Det står ikke til å nekte at vår offentlige moral har vært opptatt av mygg-siling og kamelsluking. Delvis fortsetter det, så det blir neppe noen virkelig åndsfornyelse utav det fordi om nå NS ikke lenger skal kalles landssvikere, — et navn de ikke skulle hatt noengang. Åndsfornyelse kan det først for alvor bli når det store flertallet med TV/NRK monopol tillater kringkastet alle de epokegjørende nyoppdagelser på det mentale plan som en rikhol-

dig nyorienteringslitteratur kan fremvise.

Så mange fremskutte og betydelige personer i inn- og utland har applaudert våre nye tanker, at det nu må være Nyorienteringens tur til å stilles i fokus. Verden trenger ikke mer partipolitikk, ikke flere rettsoppgjør eller Nürnbergprosesser og heller ikke mer religionisert kristendom. Helhetstanken må ta plassen for partikrangel, dekapitalisering for pris- og lønsspiralen og tjenerprinsippet må ta plassen for makt og autoritetsprinsippet, men takk til Ringnes for betimelige ord om NS.

Et krafttak - NÅ!

Hjelpeorganisasjonen for krigsskadete frontkjemper og falnes etterlatte vil med dette rette en henvendelse til bladets lesere om støtte.

Som alle vet er vår evne til å hjelpe helt og holdent avhengig av frivillige tilskudd og gaver. Behovet for hjelp til våre krigsskadete er meget stort.

Det er ikke alle i vårt samfunn som ønsker eller vil ta dette inn over seg. Men noen må gjøre dette.

Tap av helbred og helse kan ikke erstattes. Men tap av helse kan lindres, og økonomisk nød kan avhjelpe.

La oss ta et riktig krafttak akkurat nå.

Medmenneskelig solidaritet, samfølelse og varme, ikke bare i ord, men i direkte handling i form av en virkelig håndrekning kan bety mye.

I noen tilfeller simpelthen alt. Med dette nummer av avisen følger et innbetalingskort. Vi ber om at det blir brukt.

Vær vennlig å sende ditt bidrag til

HJELPEORGANISASJONEN FOR KRIGSSKADETE FRONTKJEMPERE OG FALNES ETTERLATTE
Postboks 1407 - Vikå, Oslo 1
Postgirokonto 5 18 07 08

Om du heller foretrekker det, kan bidrag også sendes til:

HJELPEORGANISASJONEN AV 1954
Postboks 1407 - Vikå, Oslo 1
Bankgiro 8015.30.31715

Oslo, den 6. april 1981

Hjelpeorganisasjonen for krigsskadete
EIVIND SAXLUND

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansvarlig redaktør: Kåre Haugerud

Hatgjengen forvansker historien

«Vi som ikke er nazister, gikk i stadig angst og redsel for arrestasjoner, ransaking, husundersøkelser, angiverier, tortur og henrettelse. NS og Hirden oppførte seg akkurat like umenneskelig som det tyske SS og Gestapo. Tidligere venner ble angitt på mistanke og kom i forhør hvor tortur ble anvendt. Vi levde alle i den største usikkerhet for hva dagen og kanskje særlig natten ville bringe.

I dagliglivet, på arbeidsplassen og andre steder, måtte vi være uhyre forsiktige med hva vi sa eller gjorde. Vi visste aldri om vi hadde en angiver blant oss. Mange av de angitte ble skutt.»

Disse ord er skrevet av professor dr. med. Eivind Myhre (Aftenposten 21/3 mrg. og er typisk for de hundrevis av avisinnlegg etter «I Solkorsets tegn» der medlemmer av den gode, gamle hatgjengen prøver å få slått fast SITT bilde av hvordan okkupasjonstiden hverdag var.

Men dette bilde vil ikke bli stående for historiens dom.

For det første vil vi peke på det faktum at et forsvinnende antall NS-folk ble funnet skyldige i angiveri, tortur o.l. Enhver som har gitt seg møyen med å studere domspapirene fra den gang, vil kunne konstatere det.

For det annet: Her snakker man om «alle» og «vi som ikke var nazister» (Det var ikke vi heller, men norske NS-folk). Disse uttrykkene omfatter altså tydelig det store flertal som var uten befatning med politikk og hvis holdninger oftest skiftet med utviklingen på frontene. Hva var okkupasjonstidens hverdag for dem? Jo det var bekymringen for maten og andre nødvendigheter. Men til tross for at Norge bare er 40 % selvforsynt i normale tider, og på tross av okkupasjonstidens spesielle vanskeligheter, så kom ikke bare det norske folk ut av krigen uten sultskader, men var til og med friskere enn både før og siden. Og denne delen av den daglige kamp var det NS som vant. Et fantastisk arbeide ble gjort for å skaffe mat og andre forsyninger utenfra, og NS-regjeringen kom ut av krigen med en netto clearing-gjeld til Tyskland på 8—900 millioner kroner, noe som vel ville tilsvare ti milliarder eller deromkring i dag. Dessuten gjennomførte NS-myndighetene et sosialt rettferdig rasjoneringsystem og bekjempet svartebørsen for å hindre at forsyningene gikk dit hvor pengene var.

Vi styrte landet i fem år, og kom ikke og si at vi gjorde det dårlig. Vi sørget i virkeligheten for at vårt folk overlevde med minimale skader i forhold til hva det skjedde i andre land.

At noen opplevde langvarig fengsling og tortur og at en del mistet livet, er selvfølgelig et beklagelig faktum. Men dette var de som gikk aktivt til kamp mot okkupasjonsmakten, ofte med våpen og sprengstoff i hånd. De gikk inn i og deltok i krigen på den side de mente var riktig, og det er all ære verd. Men det kan da umulig være slik at de ikke visste hvilken risiko de dermed løp, at okkupasjonsmakten i følge folkeretten hadde full rett til å beskytte seg mot dem og til og med skyte dem på stedet om de ble grepet som franktirører? Hvorfor hører vi aldri noe om den siden av saken?

Plassér dine forsikringer gjennom

Bergs Assurance

autorisert konsulentfirma

Stortingsgt. 18, Oslo 1 — Telefon 41 37 30 linje 56.

TRYGGHET

OG

SIKKERHET

«I Solkorsets tegn»:

Nærbilde av Eivind Saxlund

SOM STADIG BLIR MER OPPTATT AV KAMPEN FOR MENNESKELIGE RETTIGHETER

Telefoner fra slekt og venner, men også fra vilt fremmede mennesker.

Intervjuer med spørsmål om årene i Nasjonal Samling, om frontinnsats, rettsoppgjør og demokrati.

Slik har ukene artet seg for våre deltakere i fjernsynsserien «I Solkorsets tegn».

Slik også for EIVIND SAXLUND.

Fra aviser har leserne merket seg navnet hans. Billeder av ham kommer oss imøte fra alle slag av tidsskrifter.

Og skrur vi på radioen er han også der.

Ved ukeslutt har han så å si falt i armene på Randi Bratteli, som berømmer ham for sitt mot. Ved å stå fram i fjernsyn til nærsyn for folk og fe.

Jo, visst er han en modig mann, Eivind Saxlund. Det viste vi allerede den gang han i møkk og mørje kravlet om i skyttergravene ved Leningrad, mens lus, gravrotter og Ivan'er prøvde å ta knekken på ham.

Å ta på seg noen «anonym maske» etter oppgjøret ville være utenkelig for ham. Apent har han sunget ut sin politiske fortid. Derfor er han også respektert. Av alle.

Eivind Saxlund er også modig nok til å kunne innrømme de feil som ble begått av det parti han tilhørte, og illusjoner som han mistet.

Men som han sa på INO's års-

møte ifjor: — Skal fremtidens historie bli objektiv og riktig, må alle feil frem i lyset, selv om disse kan bli ubehagelige for oss selv.

Fra FOLK OG LAND kjenner vi Eivind Saxlund som sekretær i Hjelpeorganisasjonen for krigsskadede frontkjempere og falnes etterlatte.

Til den oppgaven kreves vår beste mann.

Det har vi fått.

For ham er minnet om våre falne kamerater hellig, og gjennom hans store innsats i hjelpearbeidet holder han minnet levende.

En av de aviser som har intervjuet Eivind Saxlund, er «Stavanger Aftenblad»:

— Det var følelsen av å være med i et slags korstog mot bolsjevismen som umiddelbart etter krigsutbruddet mellom Tyskland og Sovjet fikk meg til å melde meg til tjeneste, sier Saxlund.

Han er i dag underdirektør i Finansdepartementet og et aktivt medlem i Den norske kirke med sterke sympatier for den ekumeniske bevegelse og betydningen av kirkens sosiale engasjement i kampen mot rasisme, undertrykkelse og andre krenkelser av menneskerettigheter.

Saxlund er av utdannelse jurist og måtte etter krigen sone en dom på grunn av sitt NS-med-

lemskap og sin krigsdeltakelse på tysk side.

— Jeg forsøker ikke å bortforklare noe når jeg sier at jeg personlig var overbevist om at NS i Norge stod for en langt sunnere militærpolitikk enn Arbeiderpartiets, samtidig som jeg mente at Quislings parti dannet en front mot de borgerlige partiers økonomiske og sosiale la-det-skurepolitikk. Man talte til og med om økonomisk demokrati. Det kan man le av eller spotte i dag, men det hadde betydning for en del av oss. Det hadde også betydning at NS dengang hadde en klar front mot harde kampmidler, mot klassekamp, streik, lock out. Man kan si det var naivt å tro på dette, men det gjorde vi, og jeg husker for eksempel at jeg ble besnæret av tanken om at det ikke skulle være for lett å bli rike for såkalte «kupongklippere». Vi hadde sågar en programpost om begrensning av skadelig spekulasjon og urimelig arbeidsfri inntekt.

— Men skremte ikke Hitler?

— Ikke dengang. NS proflerte seg som et strengt nasjonalt parti, ville ikke vite av noen utenlandsk modell. Jeg kan i dag se at NS med sitt førerprinsipp var forkastelig, men det virket ikke slik da, og jeg følte meg forsikret om at Quisling mente det, når han erklærte skriftlig sin motstand mot både hitlerisme og den italienske fascisme. Vi hadde jo også — jeg nevner det som et kuriosum nærmest — et virkelig nasjonal-sosialistisk parti og avisen «Fronten» som stod dette parti nær, hevdet antisemittisme, motstand mot kristendommen og frimureriet. Noe slikt var ikke aktuelt i NS da jeg ble med i «Guttehirden» i 1937.

— Men så kom krigen og du meldte deg til tjeneste i Den norske legion?

— At jeg meldte meg, var for såvidt en spontan handling, selv om jeg brukte en natt til å tenke over konsekvensene av Guldbrand Lundes appell på Youngstorget dagen etter tyskernes innmarsj i Russland 22. juni 1941.

Det vil si, noen direkte appell var det ikke. Lunde bare antydte at det ville bli anledning for norske til å delta i kampen mot bolsjevismen. Jeg hadde sett «Intet nytt fra Vestfronten», jeg syntes jeg visste hvilket helvete en krig var, ordet var skyttergraver, skitt, lus og annen elendighet. Likevel ble jeg drevet til innsats av motiver som nok lå i forelengelsen av Finlandskrigen, men som da, og enda mer senere, ble forsterket av hva vi oppfattet som en eksistenskamp: enten var det bolsjevismen, den gudløse og barbariske kommunismen, som ville seire, eller så var det Aften-

(Forts. side 5)

En som overlevet - minnes

*) *Ben Esper: TSJERKASSY En norsk ambulanseskjørerens opplevelser på østfronten 1943—1944. Forlaget ZAC 1981, København*

Det er, siden den 2. verdenskrig, skrevet bindsterke verker om dette verdenshistoriens største drama. Politikere, militære og historikere har bladd i egne og andres dagbøker og arkiver, en enorm mengde viten og en utrolig mengde halv-viten, påstander og spekulasjoner er kommet på markedet både i inn- og utland siden 1945.

Også «den lille mann», soldaten, han som bar kampens byrder, har fått sin litteratur. Som også sivilbefolkningen har fått sin.

En kategori har det imidlertid vært stille om: Den menige sanitetssoldaten, kampens barmhjertige samaritan og hans opplevelser og stille, men ubønnhørlige kamp for å redde liv.

Den foreliggende bok er en slik beretning; et personlig vitnesbyrd om hvordan forfatteren opplevde både sin innsats som norsk ambulanseskjører og som veteran fra det veldige innringingsslaget ved TSJERKASSY i 1944. De norske frontkjempere som opplevde dette Ragnarok, har, helt inn på skinnet, fått føle krigens last.

Den 8. januar 1944 ble den tyske 8. armé innesluttet vest for elven Dnjepr og like vest for byen Tsjerkassy. Armeen besto av 5 divisjoner fra hæren, divisjon Wiking fra Waffen-SS og

SS-Sturmbrigade «Wallonie». Mot seg hadde de den 2. Ukrainske Front, under general Konow og den 1. Ukrainske Front, under general Watutin.

Hver av «frontene» utgjorde flere arméer.

Tyskernes 1. panserarmé startet syd- og sydvestfra en unnsetningsoperasjon, men denne møtte voldsom sovjetisk motstand og kjørte seg nærmest fast.

Den 15. februar besluttet 8. armés kommanderende general, Wöhler, å bryte ut av den hardt pressede ringen i retning av den unnsettende 1. panserarmé. Spydodden i dette utbruddet var SS panserdivisjon Wiking.

Boken er et menneskelig dokument. Den er ingen militær faglitteratur og heller ingen skjønnlitteratur, men et vitnesbyrd. Med støtte i sin dagbok fra dengang, fører han oss til det krigsherjede Ukraine og vi, hans frontkamerater fra dengang, kjenner oss igjen: Landskapet, folket, klimaet, men først og fremst, naturligvis krigen. De store seire i kampen mot Den Røde Hær, er avløst av store tilbakeslag. Nå regnes det som en seier bare man kan gjennomføre lokale, begrensede motangrep, eller hindre sovjetiske gjennombrudd. Seirene ligger ikke lenger på det strategiske plan, men på det taktiske, — og — ikke minst, på det menneskelige, moralske. Troppen ubrutte kampånd og innsatsvilje, til tross for rullende flyangrep, panserangrepene, masseangrepene, tapene, var en slik menneskelig seier. Tapene ja — her

er det forfatteren kommer inn med full tyngde: De sårede, de lemlested, de døende — og de døde — krigens ubønnhørlige, djevelske høst — er hans daglige tilværelse. Han er ambulanseskjører. Hans oppgave er å bringe sin uhyggelige last til forbindingsplasser og feltlasarett. I noen tilfeller, til gravplassene. Vanskelighetene tårner seg opp. Vær- og føreforhold, motorstopp, fienden, de såredes tilstand, meldingene, ryktene ikke minst, alt åpent og ærlig skildret slik han hadde det inn på livet. Kanskje er ikke alle opplysningene han gjengir, strengt korrekte, men det var slik han fikk dem, oppfattet dem, skrev dem ned. Slike eventuelle unøyaktigheter er imidlertid uten betydning for det samlede inntrykk. Særlig dramatisk er skildringen av hvordan han, under utbruddet fra innringingen, må avgi sine sårede til hestetransport, oppgi ambulansesvognen og slutte seg til infanteriet. Så kommer han med blant tusener utslitte, desperate og beslutsomme soldater fra mange nasjoner, som under feltrope «Frihet», renner all motstand overende som en lavine og kommer ut av ringen.

Ben Espers bok «TSJERKASSY. En norsk ambulanseskjørerens opplevelser på Østfronten 1943—1944» — er blitt et monument over SANITETEN. Den er et kronvitne til krigens gru, men samtidig et dokument over kameratskap, korpssånd, hjelpsomhet, livsvilje. Forfatteren fortjener takk. Boken fortjener en stor leserkrets.

OKB

«Far svek ikke . . .»

Ovennevnte artikkel vedrørende Elisabeth Skogen var interessant og god, men den inneholder en setning som er villedende og som ikke bør stå uimotsagt. Dette desto mer som det samme stoff visstnok skal komme i bokform til høsten.

Elisabeth Skogen sier at hun dro til Frankrike som au pair, og «Der ble jeg forundret, fordi franskmennene, som virkelig hadde fått føle hvordan det var å være okkupert av en fremmed nasjon, hadde mistet tusenvis av sine, byer var totalt utslettet av tyskerne, de aksepterte meg — pariaen. C'est la guerre, det er krigen».

Det er vel ikke riktig av Folk og Land å spre uriktige opplysninger som ytterligere sværter tyskerne.

Det var ingen byer som ble totalt utslettet i Frankrike under krigen, men mange ble mer eller mindre ødelagt, og det var det amerikanere og engelskmenn som sørget for. Særlig gikk det hardt ut over havnebyene i nordvest. Titusener av sivile franskmenn ble drept av de ali-

ertes bombing under krigen.

Dertil ble ca. 50 000 franskmenn drept av sine egne etter at tyskerne hadde trukket seg tilbake. Det var da blodsutgydelsene begynte for alvor i dette landet, der hjulene var holdt pent i gang under krigen av samarbeidsvillige franskmenn — og der tyskerne virkelig hadde det godt og avslappet. Også i Frankrike var det først etter krigen at den store hetsen kom i gang, og at det gjaldt for alle og enhver å sverte dem mest mulig. Også der var det ofte de som hadde tjent mest på tyskerne som var de ivrigste motstanderne etterpå. Og det henger fremdeles igjen.

Elisabeth Skogen sier at hun ble akseptert. Ja, det kan forstås, men den franske familien hun var hos, gjorde vel neppe forholdet videre kjent til venner og bekjente. For da gjelder det for alle «gode» alltid å innta en fiendtlig holdning overfor tyskerne og de som samarbeidet med dem under krigen. Og dette gjelder også overfor de yngre generasjoner som ikke engang var født den gang. — Hatet skal

Krigsprofitørene

— På tide at en slik serie ble vist. Den var viktig og svært god, jeg synes Haagen Ringnes gjorde en glimrende jobb. Ved å trekke inn faghistorikere og politikere unngikk han ensretting. De fleste NS-medlemmer var utvilsomt formet av sitt miljø og hadde små sjanser til å stå utenfor. Og det var de som betalte det hele etterpå. De betalte også for de mange som gjorde like vanvittige ting, men som aldri ble trukket til ansvar. Det var jo så enkelt å ta dem som sto i et medlemskartotek. Men hva med krigsprofitørene? Hvilke entreprenører var det f.eks. som jobbet på Fornebu mens gode nordmenn slåss? Jeg er

(Forts. side 5)

holdes vedlike, og dette gjelder både for franskmenn og nordmenn — om man er av de «gode».

G. P.

«I Solkorsets tegn»:

DET FINNES INGEN ALLIANSETRAKTAT

Av Marineflyver BERTEL BRUN

Marineflyver Bertel Brun var aktivt med i Institutt for Samtidshistorie helt fra starten og arbeidet i flere år som Instituttets bibliotekar. Han har derfor en meget stor del av æren for det store materialet som er blitt samlet inn gjennom årene.

Da Institutt for Samtidshistorie gikk opp i INO, fulgte Bertel Brun med som bibliotekar, men han måtte trekke seg tilbake for noen år siden på grunn av sviktende helse. Han følger imidlertid stadig med i Instituttets aktiviteter og bidrar fra tid til annen med gode og interessante artikler til FOLK OG LAND.

Bertel Brun fylte sist høst 75 år, og ble behørig hyldet av gode venner i Kameratklubben.

Red.

Det er et gledelig tegn at man trekker frem de store kanonene for å ødelegge mulige virkninger av denne TV-serien.

Men serien konstaterer bare den oppfatning som vel de fleste har nu — at NS-folkene ikke var kjeltringer.

Jeg tør også si at vi frontkjempere er meget glade over at vi fikk anledning til å slåss for Norges sak, som et ledd i sikringen av Norges stilling etter krigen.

Stillingen nu viser at vi til og med var mere fremsynte enn andre, for resultatet av krigen er jo at vi er fullstendig i lommen til Sovjetsamveldet. Dessuten: Det britiske imperium er borte. Tilbake er bare sørgelige rester.

K. B. i «Morgenbladet» er glad over at Quisling ikke var en stor folketaler.

Det er vi også. Vi fikk nok uønskede folk inn i NS, om vi ikke skulle fått dem som lar seg besnære av retorikk. Men Quisling hadde andre egenskaper. Han talte med overbevisende ro og logikk, og vi er overbeviste om at han var et godt menneske. Det er denne godhet som er det enkle svar på gåten Quisling.

Jeg kan nevne en betegnende episode. Det var fest for et hjemvendt kompani frontkjempere.

Stemningen var høy og karnepratet iveri selv da Reichskommissars representant holdt sin tale. Men da Quisling reiste seg, ble det tyst.

M.h.t. uønskede elementer i NS, kan jeg først og fremst nevne forfatteren av «En Hirdmanns bekjennelse». Han beskriver seg selv som en kjeltring så det må vel for meg være tillatt å være enig med ham.

K. B. i «Morgenbladet» skriver om våre «allierte». Så vidt jeg vet finnes det ingen allianse-traktat.

Det er ganske betegnende for forholdene at nordmennene var underlagt engelske styrker og sto under engelske lover og regler. Det var egne norske avdelinger, men slik var det jo for

våre frontkjempere også.

Det er noen fakta som bør fremheves:

1. I kapitulasjonsavtalen 10. juni 1940 bestemmes:

§ 1. «Samtlige norske stridskrefte nedlegger våpnene osv.»

§ 7. «... unntatt fra demobiliseringer er 2 bataljoner og 1 batteri ved den østfinnmarkske grense.»

3. For en som har litt sans for jus er det betegnende at ordet «krig» aldri blir nevnt etter denne dato.

Det blir snakket om «kamp for Norges frihet», men kamp kan være så meget.

General Ruge sier i sitt opprop: Krigen fortsetter på andre fronter. Nordmenn er med der, altså ikke «Norge er med der».

Til slutt vil jeg nevne noe om oss såkalte «gamle nazister».

Vi har bidratt til opprettelsen av «Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie» — INO.

Dets formål gjelder oppklaringen av okkupasjonstidens historie.

Det er høyst nødvendig, for de statsansatte historikere lukker jo øynene for saker som burde oppklares. Jeg tenker da først og fremst på natten til 9. april hvor regjeringen ikke visste hva den skulle gjøre, og det ellers foregikk mystiske ting.

Da den omsider gjorde noe, handlet den i strid med Grunnloven hvor det er bestemt at «Kongen sammenkaller tropper» — ikke en forsamling av regjeringsmedlemmer.

Hvorfor i all verden ble det ikke holdt Statsråd?

Det kommer svært ofte i pressen insinuasjoner om at INO har forbindelse med såkalte «nazigrupper».

Men når vi ikke har øvet ett eneste voldsverk etter krigen, er det ingen grunn til å tro at vi skal begynne nå. De fleste NS-folk synes vel at de har fått betale nok for sine offer under okkupasjonen, og vil neppe delta i noe som helst.

Bertel Brun

Nærbilde av Eivind . . .

(Forts. fra side 3)

landets sivilisasjon. Det var jo heller ikke bare Finland som hadde følt bolsjevismen, de baltiske stater var blitt tatt, folk fra Randstatene var blitt deportert, det gjaldt for oss fra en annen liten nasjon i skyggen av det mektige Russland å verge landet og Europa for en så ond skjebne som bli underlagt bolsjevismen.

— Men 9. april — okkupasjonen . . .

— Jeg forsøker ikke å bortforklare eller unnskyldte, jeg forsøker bare å si hva vi i NS og i legionen mente, tenkte dengang — at Norge var blitt okkupert fordi regjeringen hadde sviktet både forsvaret og nøytralitetspolitikken. Jeg husker jeg skrev en stil på skolen like etter krigsutbruddet i 1939 om hvordan «vestmaktene provoserer oss inn i krigen». Den tyske okkupasjonen så vi ikke på som en red-

ningsaksjon overfor Norge, i hvert fall gjorde ikke jeg det, jeg mente at tyskerne var kommet i egen interesse. Dette med tysk okkupasjon var naturligvis en bitter pille, men denne bitterhet ble skjøvet i bakgrunnen på grunn av redselen for bolsjevismen. Ellers hadde vi jo ikke egentlig tenkt å kjempe i selve Russland på tysk side. Snarere tenkte vi oss en kamp sammen med Finland, i en nordisk sammenheng. På Universitetsplassen var det en dag tale av Quisling og den finske konsul, norske og finske flagg, ingen tyske.

— Men tyskerne tok kommandoen ganske snart?

— Vi fikk tyske uniformer, riktignok uten tyske nasjonalitetsmerker, men vi tviholdt på forestillingen om at vi var en norsk enhet, at vi kjempet for norske interesser, selv om vi var på tysk side. Denne forvisning ble stadig vanskeligere å fastholde, men det var enda vanskeligere å gi slipp på den. Selv da jeg etter 1942 egentlig var blitt blottet for alle illusjoner. Redselen for å bli oppløst av en kommunistisk stormakt holdt meg fra å

gi opp. Alt var bedre, mente jeg og mange med meg, enn en betingelsesløs overgivelse, en mulighet for å bli underlagt russerne. Først langsomt gikk det opp for oss hva nasjonalsosialismen egentlig innebar av konsentrasjonsleirer, av grusomheter. Det negative jeg reagerte på i begynnelsen var ikke dette som senere virker så gruffullt, men heller den mangel på nasjonal selvstendighet som preget de baltiske stater, at baltiske soldater til å begynne med ikke fikk gå i kamp, at hovedgaten i Riga var blitt oppkalt etter Adolf Hitler — hva slags frigjøring var dette? Men likevel førte ikke dette til at man ga opp, meldte seg ut. Man kjempet videre mot et enda større onde.

— Så kom oppgjøret?

— Jeg skal ikke gå nærmere inn på det. Jeg reagerer den dag i dag på et uttrykk som at folkets rettsbevissthet krever strenge straffer. Det var jo i sak det samme argument som Hitler-Tyskland hadde brukt mot sine motstandere. I mine domspremisser stod det at jeg subjektivt hadde sett på min inntreden i

NS og min krigsdeltagelse som en idealistisk handling. Det frikk meg ikke for straff, men jeg følte at jeg fikk mitt subjektive motiv godtatt. Den mentalitetsendring som jeg så gjennomgikk, tok tid. Parallelt med et indre oppgjør med NS-ideologien, med dets førerprinsipp for eksempel, og med min økende forståelse for folkestyre, rettsamfunn, maktfordeling — alt det vi setter pris på og vil kjempe for i det demokrati vi tror på — og bør tro på — parallelt med dette kom jeg fram til en personlig tro på Kristus. Jeg ville ikke ta noe standpunkt i fengslet, under press, under sterke følelsesmessige påkjenninger. Jeg nølte til 1949, da stod jeg fram med den tro jeg i dag gjerne vil dele med mine medmennesker — at bare Kristus er redningen for vår verden.

— Samtidig fikk jeg syn for at vi som kristne må stå sammen, at vi må søke å forstå hverandre, snakke med hverandre og be sammen på tvers av konfessjonsgrensene. Og gjennom det ekumeniske arbeid er jeg blitt stadig mer opptatt av de sosiale

utfordringene, av kampen for menneskelige rettigheter. Jeg opplevde det sterkt i møte med Helder Camara, da jeg hørte Beyers Naudé som bekjemper rasismen i sitt hjemland Sør-Afrika — det er i kampen mot all denne umenneskelighet vi har en mulighet til å realisere den kristne nestekjærlighet — den kristne sivilisasjon — uten å glemme at vi trenger tro og nåde selv.

Krigsprofi . . .

(Forts. fra side 4)

også opptatt av avisenes rolle, særlig Aftenposten som jeg betrakter som en langt farligere propagandaavis både i mellomkrigstiden og under okkupasjonen enn Fritt Folk. Sistnevnte ble jo bare lest av NS-sympatisører og medlemmer.

(Svein Blindheim
i «Arbeiderbladet»)

Caligula:

Ord fra verdens ende

15. november 1738 ble en bok «approberet» til «Befordring udi Trycken», dvs. tillatt trykt av sensurmyndighetene i København, og året etter forelå den ferdig (i Bergen) — en menneskealder etter sin forfatters død — med 128 små, tettrykte oktavsider i fraktur-skrift («gotisk»). Dyr var den ikke, i alle fall ikke etter vår målestokk. Under kr. 2.-, regnet i dagens mynt — men det var på den annen side langt opp mot den kontantlønn en arbeidskar fikk seg utbetalt etter et par ukers slit. Ikke å undre på at boken ble trykt i lite opplag og ofte heller ble skrevet av enn innkjøpt — og at de få eksemplarene som var ute blant folk bokstavelig talt ble lest i filler. Skulle noen idag komme over et eksemplar av denne utgave, kan vedkommende prise seg lykkelig om han slipper fra det med å betale kr. 50 000,- for det. Mer sannsynlig er at det blir forlangt det dobbelte. Men så dreier det seg også om det første virkelig selvstendige verk i vår mer moderne litteratur, den bok som innleder norsk riksmålsdiktning: «Nordlands Trompet» av Peder (det het han på trykk, Petter er en mer muntlig variant) Dass. Halvt skotte, halvt norsk; helt nordlending.

Den direkte anledning til å minne om *Herr Petter* gir Gylvendal, som for et par måneder siden gav ut hans absolutte samlede verk i tre store bind. Tre praktbøker er det blitt, illustrert av flere av dagens kjente kunstnere (som K. E. Harr) og — nesten naturligvis — med Holm-

boes kjente tegninger til «Trompeten». Det er innpå ett hundre år siden de *nesten* samlede ble utgitt forrige gang. Bidrag fra Norsk Kulturråd har gjort det mulig å få verket frem til noe man — alt tatt i betraktning — tør kalle for lavpris. Og her er det dessuten tale om bøker som litterært sett vil beholde sin verdi — og som har bevart sin friskhet, charme og ektehet gjennom mer enn 250 år. Et nasjonalt storverk, som burde ha sin plass i alle *lesende* hjem.

Ja, for lest — og ikke minst sunget — er Petter Dass blitt fra hans vers begynte å bli kjent. Han var vårt lands første virkelige folkekjære dikter, og det er betegnende at «Petterstripa» — det svarte sørgemerket nordlendingene satte inn i seilene på sine jekter og fembøringer da dikterpresten døde — ble stående der helt inn i vår tid. Like betegnende er det at vår tids visedyrkere — som Birgitte Grimstad og Erik Bye — synger Petter-sanger. Og det er vel heller ikke av veien å minne om at selveste David *Monrad Johansen* nettopp med «Nordlands Trompet» skapte sitt uten tvil mest populære verk, når man da ser bort fra en enkelt sang som «Gamle Noreg». Alene titlene er forøvrig det beste bevis på det landsforræderiske sinnelag som preget D.M.J. og mange med ham . . .

Petter Dass var prest og barn av barokken, frodig og sterk. For å ha satt barn på den kvinnen han senere giftet seg med, måtte han ha tilgivelse av selveste kongen. Og den fikk han.

Han fikk likeledes — omsider — Nordlands «feteste» kall: Alstahaug og ble — også omsider — en etter måten meget velhavende mann. Han drev handel i den forholdsvis store stil og eiet ganske mange fartøyer som ble brukt til bergenshandelen. Stor likhet med dagens presteskap og lutherske blodfattigdom finner man ikke hos ham.

Vi er her inne på et vesentlig idéhistorisk aspekt, nemlig at barokken på mange vis ble den siste «hele» epoke i vår europeiske kultur. I barokken hadde mennesket — ennå — et fullstendig og naturlig forhold til *alle* livets skikt og funksjoner. Man hadde et realistisk forhold til de materielle krav og forutsetninger; elsket, spiste og nøt livets goder uten å være plaget av noen samvittighetsgnag fordi man gjorde det — og samtidig følte man Guds nærhet, visste at en levet sitt liv under Hans øyne og Ham til ære. Senere — og mer sofistikerte — slektledd har ikke hatt så lett for å fornemme ektheten ved en slik «total-an-skuelse», oppfatter den kanskje endog som uttrykk for naivitet. Og en slags merkelig opportunistisme.

Grunnen til livskraften i Petter Dass' verk er allikevel ikke denne barokke livsfølelse, men den levende uttrykkskraft i hans diktning og dennes sprogholdning. Hos Petter Dass finner man nemlig ikke bare det da gjeldende, offisielle skriftsprog ordskatt og en bibelsk billedrikdom, men også talesprogets tilfang og muntlighet. Og det viktige er at dette finnes *ikke i stedet for*

skriftsproget, men som nyanserende og *utdypende tillegg* til dette. Petter Dass' sproglige aspekt ble derved adskillig bredere og langt mer differensiert enn tilfellet var med ganske mange av hans samtidiges — og etterfølgeres. Nettopp i våre dager, da man vil bruke våre skolebarn som forsøkskaniner i en undervisning som man *må* vite fører til økende ordfattigdom og avstand til skriftsprogets verdverden (skriftlig dialektbruk), er dette aspekt verdt å huske. I samme forbindelse kan man også erindre seg Hamsun. *Hans* sprog — som i setningsmelodien har bevart meget av den nordlandske muntlighet, og som i ordvalget bruker nordlandsdialektenes tilfang for å oppnå nærhet og virkninger som ellers ikke lå i sproget — eier nemlig det samme karakteristikum som Petter Dass': Det er et *litterært* («kunstig») sprog, med et så rikt og gjennomarbeidet register, at det blir godtatt som folkemål og slik oppfattet. Fra vårt eget århundre og et annet sprog har vi forøvrig et tilsvarende eksempel i Bert Brechts tysk.

Dette spesielle og bærende aspekt hos Petter Dass er — antagelig — årsak til den kranke skjebne hans verk fikk utenfor Nordland i hans egen levetid.

«Nordlands Trompet» forelå ferdig i 1696, men begge herr Petters forsøk på å få verket utgitt (1699, 1704) slo dessverre feil. Det skjedde altså først i 1739. Bedre gikk det heller ikke med Katekismesangene. Også de forble liggende. Når han derfor i sin Klagesang beklager sin fy-

siske skrøpeligheit — nyregrus og do. sten — er det nok også sin diktningens skjebne han har i tankene:

*Men jeg har baared hidindtil
Det foster, som mig dræbe vil,
I 6 Aar jeg har baaret det,
Ti maa jeg engang blive trett.*

Petter Dass døde 1707 (noen tror 1709) og nådde altså den på hans tid sjeldent høye alder av 60 år. Han hørte således til generasjonen før Holberg, men foregrev i sin realistiske beskrivelse allikevel opplysningstiden. Og ingen vil vel finne på å benekte at det er en adskillig høyere *poetisk* himmel over Petter Dass enn det er over Holberg.

Et siste aspekt skal også være nevnt: riktignok kunne Petter Dass beklage sin skjebne, som hensatt i en provins og boende «mod Verdens Ende», men han visste — hva hans verk også er bevis på — at han i høy grad var borger av *to* verdener, at han kunne høre samtidig hjemme i den nordlandske hverdag og i det kulturelle og kristne Europa. I en tid hvor man mer og mer mister kontakten med *menneskeåndens og kulturtradisjonens* Europa, kan det vel hende at menneskene i dagens Norge føler en sterkere grad av hjemløshet og ensomhet enn Petter Dass gjorde i De Syv Søstres nærhet på Alstahaug.

*Een ydmyk Ealutat
For Resten vil jeg sende;
Mit Navn er Petter Dass,
Som boer mod Verdens Ende.*

Nåtid og fortid

De bestialske mord på Hadeland minner nifst om snikmordene som hjemmefronten i sin tid foretok overfor uskyldige NS-folk.

Max Manus har så rett når han sier «det er som et gufs fra en svunnen tid».

Det intervjues, skrives og tas på sparket, også for å forsøke å få en forbindelse med styggedommen bakover til gamle NS-folk som muligens kan ha blitt «nynazister». Et sted skriver Ap.: «Etterforskningen av dobbelt drapet i Nannestad har hittil ikke frembragt opplysninger som tyder på at det står en mer eller mindre organisert gruppe ekstremister med nazistisk tilsnitt bak den alvorlige forbrytelsen.»

Like fullt skal det altså herses og forsøkes å få en forbindelse med styggedommen bakover til de som gjorde hva gjøres kunne ut av det hele under krigen for å komme så lempelig som mulig ut av den. Med hilsen «leser»

Svar på spørsmålet

Herr redaktør!

De norske massemedia fikserer nu oppmerksomheten om NS' samfunnsprogram. Det er imidlertid ganske likegyldig for vurderingen av NS under krigen og okkupasjonen. Vesentlig er hva svar man gir på spørsmålet:

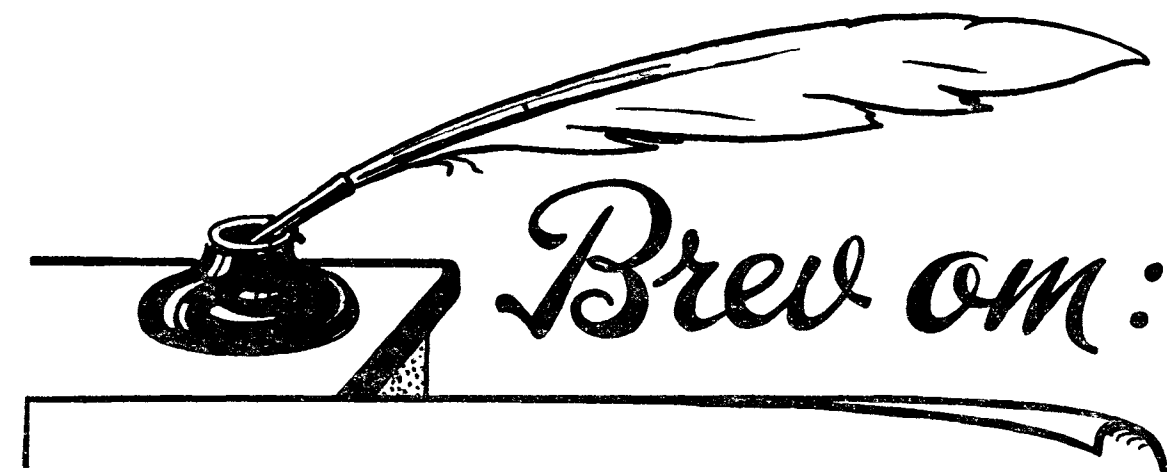
Hvem førte krigen inn over det nøytrale Norge?

Her er det to svar:

1. Det svar som begge de krigførende parter er enige om, ifølge både engelske, franske og tyske kilder:

Vestmaktene var først ute med planene om å føre krigen inn over Norge og også først ute med den «såkalte» aggresjons-handling.

2. Det svar som Norsk Retts-

vesen og Norsk Massemedia bygger på:

Den tyske besettelse var et uprovosert overfall.

Dette norske svar skyldes ikke så meget sannhetskjærlighet, som ønske om å få skutt en del upopulære personer som man gjerne ville være kvitt!

Oscar Aall

Min far ble bigamist

Herr redaktør!

Vi var fire små mindreårige søsken som bodde sammen med mor og far. Men så en dag var far plutselig borte. Vi spurte mor og hun sa at far var reist til utlandet for å kjempe for Norge, og vi slo oss til ro med det.

Mor slet tappert for oss barna, for mat og klær, alene som hun var med alt.

Efter krigen fikk vi høre at far var kommet tilbake til Norge, men han kom ikke hjem til oss! Mor sa ingenting, og vi forsto at vi ikke skulle spørre.

Mor fortsatte å slite for oss barna. Hun tok de jobber hun kunne få, tidlig eller sent.

Den eldste av oss hjalp hun frem til en god utdanning. Nummer to spurte også om å få utdanning. Jeg makter det ikke, svarte mor. Jammen jeg tar jobb ved siden av, svarte broren min. Og slik ble det, og slik har vi

ved mors og egen hjelp maktet å få en god utdanning alle fire.

Men nå har jeg begynt å spørre for å få greie på hva som virkelig skjedde, og av venner har jeg omsider fått rede på at Stortinget og regjeringen Nygaardsvold under krigen vedtok bigamiloven slik at nordmenn i utlandet kunne gifte seg selv om de allerede var gift!

Vennene mine fortalte også at 98 stortingsrepresentanter avsatte Kongen og regjeringen i 1940.

Nå spør jeg om det jeg har fått opplyst av mine venner virkelig er korrekt, og om det er slike myndigheter vi skal se opp til??? — Jeg ber i tilfelle om De vil korrigere det jeg har skrevet, med tilleggsopplysninger som måtte være av interesse!

Mor lever enda! og nå er det vi barna som tar hånd om henne! Gro

Flygeblad i Stortinget

For noen år tilbake (1964?) ble et flygeblad sendt ut fra publikumsgalleriet i Stortinget. Det hadde følgende ordlyd:

«KUNNGJØRING TIL STORTINGSMENN OG ANDRE

Den 10. juni 1940 ble krigen mellom Norge og Tyskland bragt til opphør og kapitula-

sjonsavtalen undertegnet av de to lands befullmektige. Avtalens § 1 lyder:

«Samtlige norske stridskrefter legger våpnene ned og forplikter seg til ikke å gripe til våpen igjen mot Det Tyske Rike eller dets forbundne så lenge den nå pågående krig varer.»

Tydeligere kan det ikke uttrykkes at krigstilstanden mellom de to land definitivt opphørte den 10. juni 1940. Kapitulasjonsavtalens ordlyd er «uteglemt» i riksadvokatens redegjørelse til Stortinget, St.meld. 64/1950. Hvorfor? ...»

— — — Vi tør også stille spørsmålet:

Hvorfor offentliggjør aldri norsk presse ordlyden i avtalen? Ø.

Viktig publikasjon

Som leser av Deres avis er jeg like overrasket i hvert nummer, over å finne så mye interessant stoff om akkurat det som har så stor betydning for vår moderne historie, og ikke minst over at det blir kastet lys over uklare ting som så ofte blir fordreiet av våre massemedia.

Jeg håper flest mulig mennesker i vårt land blir klar over hvor viktig publikasjonen «Folk og Land» er. SW, Oslo

Et lite minne om Maria Quisling

Jeg sitter her i min fredelige stue, og ser på en vakker kopi av Thorvaldsens berømte Kristusfigur. Den gir meg slik fred i sinnet, og jeg er så glad for å eie den, fordi den står der som et levende minne om Marias og mitt dype vennskap fra mange, mange år tilbake.

Det var i året 1945—46, god tid etter at Quisling var skutt, at følgende hendte:

Etter at Maria hadde hatt sin nesten daglige gange hos oss før Quislings henrettelse, fortsatte hun naturligvis å være vår venn og velkomne gjest. Da hun ikke selv hadde telefon, ringte hun ofte hos oss i forbindelse med alt det som skulle ordnes for hennes videre tilværelse i det kaos som den gang hersket.

En dag kom det også en telefonbeskjed via oss til henne. Det var fra hennes siste hjem på Gimle. Beskjeden vi skulle overbringe, var at nu skulle alt hun eiet beslaglegges. Men hun ble bedt om å komme ut straks, for å hente et par småting hun skulle få beholde. En god venn av familien kjørte henne da ut på Bygdø for å hente dette.

Jeg satt spent igjen hjemme og ventet.

Så kom de da tilbake. Maria steg ut av bilen og kom meg imøte. Under den ene armen holdt hun to små russiske diktsamlinger, og i hendene en Kristusfigur.

— Ja, her ser du alt jeg har fått, sa hun, og strakte figuren frem mot meg.

Jeg tok den i hendene, så på henne, og sa: — Men, Maria, du har jo fått det aller største i verden, KRISTUS.

Da kastet hun seg gråtende om halsen på meg, og ropte:

— Ja, du har rett. Jeg har fått det største i verden.

DOROTHEA

MANEDENS «PERNILLE»:

Grupper og mennesker

Det var godt jeg tok kjørekort for et par år siden, for i den senere tid har jeg fått benytte en av firmabilene når jeg blir sendt rundt på oppdrag..

Hva rødt lys representerer innskjerpet kjøreskolen, og nylig stoppet jeg vanemessig da gult vekslet til rødt. Det hadde visst ikke han som lå bak for vane, for han kjørte på meg. «Fordømte kvinnfolk» skrek han da han steg ut av bilen bak, «hvorfor stoppet du?» Resten av tiraden er uinteressant. Det er innledning som er av betydning og jeg vil få kalle den for gruppetilale. Allerede hva menneskelig kjønn angår plasseres vi i grupper uten selv å være ansvarlig for det kjønn vi er utstyrt med ved fødselen.

En lege i Trondheim, Robert Savosnick, som ble intervjuet i 3. del av «I Solkorsets tegn» snakket også om grupper, jøder landssvikere, osv. Godt. Jøder fødes som jøder, landssvikere ble vel bare født med spiren, men barn av sistnevnte kategori ble født landssvikbefengt, som barn av «gode» nordmenn kom ut av mors liv som sådanne. Slik fødes vi inn i grupperinger, som kvinnfolk, jøder, landssvikere og gode nordmenn. Bare inn i siste gruppe er det godt å ha blitt født. Det vanskelige valg av foreldre har her vært perfekt.

Samme Robert Savosnick nevnte imidlertid også noe om enkeltmennesket som omverdenen presert inn i grupperinger. Selv var

han ofte blitt klappet på skulderen og fått høre at han var en primakar selv om han var jøde. Dann og vann blir en jo også selv betrodd av mannspersoner at en gjør en hel manns arbeide. (Jeg lurte på om statsministeren også blir beåret på samme vis.) I disse tilfeller er det altså enkeltmenneske som et kort øyeblikk står i fokus, men som gruppe er og forblir dr. Savosnick jøde og jeg kvinnfolk.

Samme lege nevnte også en annen gruppe, «landssvikere», som også var satt i sin bås. «Nazister» er forøvrig nok en gruppebetegnelse på disse mennesker. En Aa. H. Berg tar for seg dette samlebegrep i et inserat i «Morgenbladet» 12.3. Han spør i dette om begrepet «nazist» ukritisk er blitt

et slags samlebegrep på alt som er stygt og vondt i verden.

Vedkommende er inne på noe der. Alt vondt i verden er knyttet til gruppen «nazist» eller landssviker i Norge. Alle andre grupper er i det minste tilnærmet gode. Det er som gruppen sørafrikanere som representerer all verdens ondskap på det statlige plan.

Så står da noen «landssvikernazister» fram i serien «I Solkorsets tegn», som slettes ikke synes å ha vært onde. Grupperingene synes å sprenges, Haagen Ringnes har trengt innenfor det gjerde, som var blitt satt rundt gruppen «landssvikere», dette strømførende gjerde ladet positivt rundt alle dem med negativ ladning innenfor. Der inne ble det funnet mennesker

med hjertelag og et utpreget fedrelandssinn, som det innenfor gjerdet til gruppen «kvinnfolk» finnes mødre, døtre, søstre, hustruer, bestemødre, bankende, varme hjerter. Kanskje med noen sorte får inniblandt, som det vel også kan være i gruppen jøder blandt alle de flittige, villige mennesker i denne blokk.

La oss sprengte grupperingene, også de politiske. Et parti er en oppkonstruert, død ting. Et parti kan ikke tenke, det kan bare det enkelte individ. Enn om vi satte det enkelte menneske i fokus, og hørte på de enkelte røster som har noe de vil ha sagt.

Og selv «gode nordmenn» er enkeltmennesker på godt og ondt.

Pernille

Makaber . . .

(Forts. fra side 1)

1930-årene krevde liv».

— *Såvidt vites* kom det den gang ikke til «henrettelser» — svarer Hagtvedt. Men sikker i sin sak er altså ikke forskeren.

Aviser, radio og TV gasser seg med opplysninger om at far til en som er siktet for medvirkning, var NS. Likeledes var en av mordernes bestefar medlem i NS. Heldigvis er derimot intet sagt om hvorvidt foreldre og besteforeldre til de øvrige innblandede er jøssinger.

Til radio hentes nabo til en av de siktede. Denne kjente intet til våpenlageret, men overrasket ble han ikke. «Man visste jo om hva slags folk man hadde som nabo.»

En kjent revolvergutt fra krigens dager trer frem med innlegg i Aftenposten — «Som et gufs fra en svunnen tid». Han er forferdet over at «nazilikvidering» nå igjen er et faktum. Han glemmer å opplyse om han med «nazilikvideringer» sikter til de mord som ble begått mot NS-folk under og etter krigen. For det er dessverre ikke første gang det likvideres på Hadelandsåsen. En kjent skøyteløper ble denne skjebne til del.

I tilknytning til «Solkors-serien» i TV blir Haagen Ringnes

intervjuet i Aftenposten av Brita Rosenberg Ruud. Både utryddelse av jøder og Hadelandsmordene er trukket inn i dette intervju.

Det er de spørsmål Brita Rosenberg Ruud stiller det er grunn til å se nærmere på. Rosenberg Ruud spør om det forholder seg slik at NS-folks barn ofte gifter seg med hverandre.

Akk, ja —. Et neste spørsmål henger i luften.

Hvordan skal avkommet bli? Vil det — slik Odd Eidem med et kunstnerisk fiff dikter inn på NS-folk — vil barna vokse opp med vorter på nakken?

Skal man igjen støtte hodet mellom hendene, riste på det og le av det hele?

Nei — ikke denne gang. Denne mobbing er for makaber.

Av Rosenberg Ruuds intervju må en forstå at det var en ulykke for unger å ha foreldre som stod i NS. Og barna de kunne jo ikke velge sine foreldre.

Når dette skrives slik Rosenberg Ruud gjør det, er dette særlig sårende for NS-familier. Man har truffet et ømt punkt. Det finnes ingen NS-familie hvor ikke foreldre med fortvilelse måtte se hvordan deres barn ble behandlet under og etter krigen. NS-unger var gratis, og de kunne denges av alle og overalt.

Skolegang over folkeskolens nivå ble avbrutt. Å ha en mor i NS, var nok for utvisning.

Ja, selv i barnevognen skulle ungene mobbes og grises til med spytt fra «gode nordmenn».

Og dog, NS-unger er minst like glade i sine foreldre som andre unger. Trass i alt, forfølgelse har også positive sider. Den gav et indre samhold i familien og åndelig styrke til den enkelte.

Mor og barn greide seg sammen gjennom vanskelige år. Og ikke må en glemme den himmelstormende lykke når far og mor, besteforeldre, onkel og tante eller en god venn slapp fri fra fengsel med livet i behold.

Sammen kunne alle få det på gli igjen. Noen fikk til og med igjen den jobben de tidligere hadde hatt. Noen stoppet møbler. Noen startet kjellerbedrift. Og underlige ting kunne skje. En god del av de små og halvstore bedrifter som blomstret opp i 1950-årene, ble startet av NS-folk. Nød lærte naken kvinne å spinne.

NS-unger lærte nøyshet og er kanskje mer enn andre barn knyttet til sin familie. De lærte å holde mor i hånden når hun gråt. De lærte også at vi her i landet har noen nasjonale verdier som det ikke skal slumses med. Alt dette er ballast for livet.

Man kan ikke velge sine foreldre.

Men den som tror at skillet mellom gode foreldre og dårlige

foreldre går mellom foreldre som stod i NS og foreldre som var jøssinger. Den som tror dette, tar feil.

De gode kjennetegnes ved at de gir kjærlighet og omsorg til sine barn. De kjennetegnes også ved at de kan gi hjelp til medmennesker og ved at de ikke deltar i mobbing.

Bjørn Skundberg

«I Solkorsets . . .

(Forts. fra side 8)

Professorens ustanselige ordflom overfor en person som var nødt til å veie hver setning, hvert ord og hver stavelse på gullvekt, for ikke å få heftet betegnelsen «nynazist» eller «gammelnazist» til sin person, overtreffer vel det meste man har vært vitne til i 'konfrontasjoner mellom mennesker med forskjellige anskuelser.

Det er å håpe at professor Ofstad og likesinnede ser den realitet i øynene at den ene krigførende part ikke atskilte seg fra den andre når det gjaldt å få utløp for destruktiv trang.

Det er ikke «fair play» å så tvil om at den totale forakt for menneskeliv var karakteristisk for begge parter under krigen, og at den i vid utstrekning — og beviselig — fortsatte etter at

det siste skudd ved fronten var løst i 1945 — den gang utelukkende i alliert regi. Å gjøre Eivind Saxlund medansvarlig for de redsler Hitler-regimet avstedkom, er like irrelevant som å gjøre professoren medskyldig i hva Stalin formådde av myrdrier under sin regjeringstid i Sovjet, eller — for den saks skyld — hva britiske og amerikanske (og norske?) bombefly forårsaket av drap på hundretusener i Tyskland og tyskokkuperte områder.

Professorens ustanselige og til dels affektbetonte ordflom i omtalte TV-program var utelukkende egnet til å bekrefte en antagelse om at evnen til å angripe det man er imot, og forsvare det man er for, er mildt uttrykt minimal i den leir professoren tilhører.

(«VG»)

En klovn . . .

(Forts. fra side 1)

Kan vi nu snart slippe — ut fra historisk og politisk edruelighet — å få nasjonalsosialisme (nazisme) og fascisme plassert «til høyre for Høyre?». Vi var sosialister, sa Eivind Saxlund.

C. C.

(Morgenbladet)

Glem ikke «støtteannonse»

Denne gang sier vi hjertelig takk for 50 gaver på tilsammen kr. 6 500,-.

Likevel må vi klage litt. Inngangen av «støtteannonser» er mindre enn i fjor fordi mange glemmer å plusse på kontingenten så mye at det blir en «støtteannonse» av det. For at budsjettet skal gå sammen, er det viktig at de som tidligere har plussset på kr. 50,- eller mer, fortsatt gjør det, selv om kontingenten er forhøyet.

STØTTEANNONSER
fra «Folk og Land»s venner.
Takk for følgende bidrag:

K., Ramfjordbotn 140,—	J., Landås 225,—	B., Stavanger 75,—	O., Torød 75,—	E., Elverum 60,—
K., Moldjord 150,—	H., Voss 60,—	J., Øyestranda 90,—	B., Revetal 50,—	R., Kongsvinger 125,—
O., Hegra 50,—	S., Mundheim 50,—	B. O. R., Kristiansand 60,—	L., Sande 140,—	L., Maura 160,—
A., Bjugn 150,—	S., Åkra 60,—	M., Kristiansand 900,—	H., Kongsberg 200,—	A., Billingstad 50,—
N., Viggja 90,—	J., Utne 140,—	J., Porsgrunn 50,—	T., Kongsberg 75,—	L., Kolbotn 50,—
D., Torvik 100,—	F., Haugesund 100,—	S. H., Skien 220,—	L., Rødberg 90,—	R., Ski 90,—
O., Minde 75,—	B., Buøy 50,—	O., BØ i T. 125,—	S., Uvdal 75,—	A., Rakkestad 80,—
		O., Hjuksebø 200,—	M., Gol 85,—	E. T., Oslo 225,—
		A. Fiskum, Larvik 100,—	H., Ringelia 60,—	S. K., Oslo 100,—
		O., Larvik 50,—	F., Ryfoss 50,—	M. E., Oslo 50,—
		S., Østre Halsen 75,—	E., Fagernes 100,—	A. S. H., Oslo 225,—
		O., Sandefjord 100,—	E., Tolga 75,—	E. H., Oslo 925,—

OLAV MAALANDS UHEDERLIGHET

Bergens Tidendes Oslo-korrespondent, Olav Maaland, må være en belastning for Vestlandets storavis, som hittil har vært betraktet som et seriøst organ. Bevisst omgår han i den grad sannheten, at avisen er i ferd med å miste meget av troverdigheten blant leserne.

Les bare hva han skriver om det gamle Forbundet for Sosial Oppreisning, som senere ble avløst av Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO).

«Oslo: De brutale henrettelser på Hadeland har på ny rettet søkelyset mot ny- og gammelnazistene her i landet. Disse grupperinger har aldri hatt mange medlemmer og heller ikke politisk innflytelse. De har imidlertid arbeidet utrettelig for sin sak i praktisk talt tre generasjoner, og vil trolig fortsette med det.

Det organiserte arbeidet begynte så tidlig som i 1948, da «Forbundet for sosial oppreisning» ble dannet under ledelse av tidligere generalkonsul Peter Harsem.

Organisasjonen var bygget opp etter illegalt mønster. Hensikten var å bringe rettsoppgjøret med landssvikene i mis-kreditt, bl.a. ved å «bevise» at det hvilte på sviktende juridisk og konstitusjonelt grunnlag.

Taktikken gikk ut på å fremskaffe støtte fra kjente jurister og politikere for dette synspunkt, og dermed ble hele dette dilettantiske forsøk avslørt og falt til jorden.

Olav Maalandos omtale av Forbundet For Sosial Oppreisning er rene fantasier.

Punkt for punkt kan vi tilbakevise sludderet.

Det er ikke riktig at Forbundet ble startet i 1948 av generalkonsul Harsem.

Organisasjonen holdt sitt stiftelsesmøte i Oslo 24. og 25. oktober 1949, med 90 utsendinger tilstede. Rhoar Hovden fra Kapp ble den første formann.

Generalkonsul Harsem var ikke blant stifterne, og hadde heller ikke tillitsverv i Forbundet.

Organisasjonen ble ikke bygget opp etter illegalt mønster, men var organisasjonsmessig på linje med andre større forbund.

Enhver kunne bli medlem, og møtene ble avertert i pressen. En leder i den kristelige dagsavis «Vårt Land» (21. juni 1950) karakteriserer best journalist Olav Maaland oppstøt:

«— Denne samlede rettsaksjon fra myndighetenes side er imidlertid bare den ene side av rettsoppgjøret. Den viktigste må man regne med, vil bli båret fram av organisasjonen «Forbundet for Sosial Oppreisning» hvis formål er, på lovens grunn, å legge fram sitt syn på rettsoppgjøret og forsøke å oppnå at det blir bøtet på urettferdighet og overgrep. I en henvendelse som i mars i år ble sendt Stortingets justiskomité, gjør det på en rolig måte punktvis rede for sitt syn uten at dette er forstyrret eller skjemet av personlige anklager og utfall. «Go oss rettsstaten tilbake» kaller de sitt skrift.

Vi skal ikke forsøke å gi noen vurdering av de fremførte meninger men i sin ulastelige form er skriftet tiltalende og tankevekkende og bør leses av alle dem som ønsker å se og lære hvorledes rettsoppgjøret fortøner seg fra den annen side...

Journalist Olav Maaland søker øyensynlig å overgå tidligere pressekollega Gulbrandsen i usannheter om Forbundet for Sosial Oppreisning. Det bør han ikke gjøre.

Journalist Gulbrandsen og salig henfarne «Morgenposten» ble i sin tid dømt til 25 000 kroner i erstatninger, bøter og saksomkostninger for sine uhederlige fremstøt mot Forbundet.

«I Solkorsets tegn» — og usakligheten

Harald Ofstad, professor i praktisk filosofi, demonstrerte i forrige ukes «På sparket»-program hvor vanlig og sjokkerende utbredt uvitenheten om NS-folks og frontkjempernes motiver for deres handlemåte var i de år Norge var okkupert av Tyskland — og fremdeles er: uvitenheten selvsagt...

(Forts. side 7)

Har de et forbilde?

Ja, har de bestemte forbilleder disse ungguttene som leker med våpen og foretar likvidasjoner etter beste mafia-mønstre?

Har de forlest seg på «Godfather» og lignende — fjernt, fjernt fra vårt miljø?

Eller —

Har de andre forbilleder?

Våre media har vært raske med å gripe til nazisme og nazimetoder.

Hva de mener med nazisme kan vel de færreste gjøre rede for. Men det direkte inntrykk man i Norge har hatt med dette begrep er vel fra krigens dager, da Norge var okkupert av et regime som kalte seg nasjonal-socialistisk.

Kan denne okkupasjonsmakt ha vært forbillede for disse ungguttene?

Ingenlunde! Okkupanten — nazistene om man vil — benyttet ikke slike metoder, behøvet det jo heller ikke. De hadde

makt til å pågripe de som motarbeidet dem og bringe dem for krigsrett.

Men her var andre som drev sitt eget spill: sprengete uanede ofre i stykker, skjøt dem ned bakfra og senket likene i et av-sides tjern om nødvendig.

Da jo alt etterpå er godtatt og berømmet som høypatriotiske handlinger, ville det være naturlig at denne virksomhet gjorde inntrykk på våpenglad, ubefestet ungdom. At virksomheten var uten betydning for krigens gang og for det man kalte Norges frigjøring, men medførte grove represalier mot en forholdsvis uskyldig befolkning — det blir alvorlig nevnt og er jo forlenget glem.

Hvis man leter etter et forbillede, en påvirkning, får man lete på rette sted. De såkalte nazister kan ha gjort meget galt, men slikt drev de ikke med.

HAFR

BOKTJENESTEN

Bøkene nedenfor kan bestilles gjennom BOKTJENESTEN, postboks 924 - Sentrum, Oslo 1 Når betalingen følger bestillingen, skjer forsendelsen portofritt. I annet fall kommer porto og oppkravsgebyr i tillegg.

.... eks. Olaus Ulven: Lange skygger	kr. 25,-
.... » Trygve Engen: Jeg er ingen landssviker	» 25,-
.... » Håkon Meyer: Et annet syn	» 25,-
.... » Forbundet: § 104 Mere lys over rettsoppgjøret	» 10,-
.... » Astrid Berge: Hvem er du — dr. Paras?	» 30,-
.... » Justus Vericultur: Den norske kapitulasjon	» 10,-
.... » C.H.B. Benneche: Landssvikoppgjøret og meg	» 20,-
.... » Forbundet: Gi oss rettsstaten tilbake	» 5,-
.... » A. E. Hedem: Quo Vadis Norvegia	» 25,-
.... » Svein Halse: I forreste linje	» 45,-
.... » Frode Halle: Fra Finland til Kaukasus	» 45,-
.... » Arne Tellefsen: Når forsvarer forfaller	» 20,-
.... » O. Hedalen: Er det begått en skammelig urett mot en hel del av våre gode landsmenn	» 5,-
.... » Inst. för Offentlig och Internationell Rätt: Den norska rättsutvecklingen	» 45,-
.... » Kai Normann: Laubærkransen	» 20,-
.... » Erik Haaest: Udyr — eller hvad?	» 15,-
.... » Berner Hansen: Mannen bak søylen (om professor Wilhelm Rasmussen)	» 78,-
.... » Adolf Hoel: Universitetet under okkupasjonen	» 45,-
.... » Erling Ueland: Kommentar til Alex Johnsons: Berggrav	» 30,-
.... » Odd Melsom: På nasjonal uriaspost	» 65,-
.... » Odd Melsom: Nasjonal Samling og fagorganisasjonen	» 80,-
.... » Gary Allen: Ingen tør kalde det sammensvergelse	» 48,-
.... » Odd Melsom: Fra kirke- og kulturkampen under okkupasjonen	» 85,-
.... » Harald Franklin Knudsen: I was Quisling's Secretary ..	» 50,-

NAVN: .....

ADRESSE: .....

Ved betaling benytt postgirokonto nr. 5 15 46 38 eller bankgirokonto nr. 8041.07.03452. Betalingen kan også sendes i frimerker.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17—20, tirsdag kl. 10—14, onsdag kl. 18—21.
Postadr.: POSTBOKS 924 - SENTRUM, OSLO 1.
Kontoradr.: ENERHAUGSPLASSEN 4, OSLO 6. Tlf.: (02) 19 06 71.

BØKER DU MÅ LESE

DAVID IRVING:
**Der Nürnberger
Prozess** ..... kr. 30,-

**Der Untergang
Dresdens** ..... kr. 35,-
Om de alliertes hensynsløse krig mot den tyske sivilbefolkning.

W. AHRENS:
**Verbrechen an
Deutschen** ..... kr. 60,-
Dokumentasjon av forbrytelsene mot den tyske sivilbefolkning i Øst-Europa og de vest-tyske myndigheters forsøk på å skjule sannheten.

WALDEMAR ERFURTH:
**Der finnische krieg
1941-44** ..... kr. 50,-

JÜRGEN THORWALD:
**Es begann an der Weichsel.
Das Ende an der Elbe.**
Tilsammen ..... kr. 70,-
Bøkene forteller om den tyske tilbaketrekning i øst og fordrivelsen av sivilbefolkningen.

RICHARD HARWOOD:
**Nuremberg and other War
Crim's Trials.**
Engelsk og tysk utgave kr. 25,-

Alle bøkene er uinnbundne. Ved forskuddsbetaling skjer forsendelsen portofritt, — ellers i oppkrav.

Bestilling sendes:
**A. Norberg,
Postboks 3044 - Elisenberg
Oslo 2
Postgiro 2 34 13 52**

GI DETTE NUMMER VIDERE

til en annen når du har lest det! Det er en god måte å fremme vår sak på, og den kan også skaffe oss nye abonnenter.

FOLK og LAND

All post bes adressert til:
**Postboks 7157 - Homansbyen,
Oslo 3**

Kontoradresse: Enerhaugplassen 4, Oslo. Tlf. (02) 19 06 71. Kontortid: Mandag kl. 17—20, tirsdag 10—14 og onsdag 18—21. Redaktøren treffes bare etter forutgående avtale.

Abonnementspriser: Kr. 60,- pr. år, 30,- pr. halvår. I nøytralt om-slag og utenlands, tillegg kr. 7,50 pr. halvår.

Postgiro 5 16 45 04
Bankgiro 8041.07.03452
Løssalg kr. 5,-
Annonsepris:
Kr. 1,- pr. spaltem.m. + MVA
Utgiver: A/S Historisk Forlag
Trykk: Viking Boktrykkeri A/S